

Képviselőhez, védelemhez, ingyenes jogsegélyhez való jog

Jogforrások:

1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről 6. cikk

1. Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a **törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül** tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. ...

2. Minden bűncselekménnyel gyanúsított személyt mindaddig **ártatlannak kell vélelmezni**, amíg bűnösségét a törvénynek megfelelően meg nem állapították.

3. Minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van - legalább - arra, hogy

a) a legrövidebb időn belül **tájékoztassák olyan nyelven**, amelyet megért, és a legrészletesebb módon az ellene felhozott vád természetéről és indokairól;

b) rendelkezék a védekezésének előkészítéséhez **szükséges idővel és eszközökkel**;

c) személyesen, vagy az általa választott védő segítségével **védekezhessék**, és ha nem állnak rendelkezésére eszközök védő díjazására, amennyiben az igazságszolgáltatás érdekei ezt követelik meg, **hivatalból és ingyenesen** rendeljenek ki számára ügyvédet;

d) **kérdéseket** intézzzen vagy intéztessen a vád tanúihoz és kieszközölhesse, a mentő tanúk megidézését és kihallgatását **ugyanolyan feltételek** mellett, mint ahogy a vád tanúit megidézik, illetve kihallgatják;

e) **ingyenes tolmács** álljon rendelkezésére, ha nem érti vagy nem beszéli a tárgyaláson használt nyelvet.

Alaptörvény XXVIII. cikk

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

(2) Senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg.

(3) A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt.

(4) Senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy - nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben - más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.

(5) A (4) bekezdés nem zárja ki valamely személy büntetőeljárás alá vonását és elítélését olyan cselekményért, amely elkövetése idején a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai szerint bűncselekmény volt.

AB:

8/2004. (III. 25.) AB határozat – HSZT – ügyvédi képviselet tilalmának alkotmányellenessége

14/2004. (V.7.) AB határozat – távollévő terhelttel szembeni eljárás (a büntető igény érvényesítésének kockázata az államot terheli)

17/2005. (IV. 28.) AB határozat – másolati illeték (terhelt, védő, kk. törv.képv.) alkotmányellenessége

20/2005. (V.26.) AB határozat – fellebbezési eljárásban a tanácsülésen való elbírálás alkotmányellenessége

8/2013. (III.1.) AB határozat - az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdéséből fakadó *alkotmányos követelmény*, hogy a terhelt érdekében kirendelt védőt a terhelti kihallgatás helyéről és időpontjáról igazolható módon, olyan időben értesítsék, hogy a kirendelt védőnek lehetősége legyen az eljárási törvényben foglalt jogait gyakorolni és a terhelti kihallgatáson részt venni. Ilyen értesítés elmaradása esetén a terhelt vallomása bizonyítékként nem értékelhető.

A tisztességes eljáráshoz való jog:

1. A tisztességes eljárás - fair trial- a jogállami **bírósági eljárás korlátozhatatlan minősége**, s nem az eljárás valamely tulajdonsága.

Ezt a minőséget csak az eljárás egészének vizsgálata és valamennyi körülmény mérlegelése alapján lehet megítélni. Így az eljárás lehet tisztességes akkor is, ha egyes részletszabályok sérülnek, de lehet tisztességtelen valamennyi részletszabály formális betartása mellett is.

2. A tisztességes eljáráshoz való jog **abszolút jog**.

Ez azt jelenti, hogy **vele szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél**, mert már önmaga is mérlegelés eredménye. A mérlegelés lényegében a jogállami bírói eljárások mögött meghúzódó történelmi tapasztalatból fakad, amely szerint az igazság feltárásának legmegfelelőbb módja az, ha független és pártatlan bíróság nyilvános tárgyaláson, a bizonyítás tekintetében egyenlő jogokkal résztvevő felek aktív közreműködése mellett lefolytatott bizonyítás eredményeként, közvetlen észlelése útján szerzett bizonyítékok szabad mérlegelésével állapítja meg a büntető felelősségre vonás alapjául szolgáló tényeket.

A tisztességes eljáráshoz való jog védelme olyan garanciákat is megkíván, amelyek még az adott esetben az anyagi **igazság megállapításának lehetőségeit is szűkíthetik**.

3. A tisztességes eljáráshoz való jog fő tartalma:

Fegyverek egyenlőségének elve – összemérhetőség

Fegyverek egyenlőségének elve, amely a büntetőeljárásban azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalmuk legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson.

A fegyverek egyenlősége nem minden esetben jelenti a vád és a védelem jogosítványainak teljes azonosságát, de mindenképpen megköveteli, hogy a védelem a váddal **összevethető súlyú** jogosítványokkal rendelkezzen.

A fegyverek egyenlőségének egyik feltétele (és a nemzetközi szervek esetjogában is leginkább kimunkált területe) a felek mindegyikének *személyes jelenléte* az eljárási cselekmények során [...] A másik feltétel, hogy az *ügyben releváns adatokat a vád, illetve a terhelt és a védő ugyanolyan teljességben és mélységben ismerhessék meg.*

Itt érintkezik a fair trial elve a védelemhez való jog hatékonyságának és a védelemre való felkészülés kellő idejének és eszközeinek követelményével.” (ABH 1998, 91, 95-96.)

Eljárási alapelvek:

Ártatlanság vélelme

In dubio pro reo elve

Nullum crimen sine lege, Nulla poena sine lege – visszaható hatály tilalma

Tágabb értelemben:

3.1.a bírósággal összetételével és a bírakkal szembeni követelmények:

- törvény által létrehozott
- független
- pártatlan **bíróság**

3.2.a tárgyalással szembeni követelmények:

- tisztességes (Alk: igazságos)
- ésszerű időn belüli tárgyalás.
- nyilvánosság – a tárgyalásról kizárható, de az ítélethirdetésről nem.
-

Szűkebb értelemben

3.3.védelemhez való jog által felölelt alapjogok

- tájékoztatáshoz való jog – megfelelő időben
- a védekezés megfelelő előkészítéséhez való jog
- tárgyaláson való személyes jelenléthez való jog
- védőhöz való jog
- fegyverek egyenlőségéhez való jog
- ingyenes tolmácshoz való jog
-

Elhatárolás tisztességes eljárás elve, védelemhez való jog:

A tisztességes eljárás elve tágabb fogalom, a védelemhez való jog szűkebb és konkrétabb tartalmú.

Amíg a tisztességes eljáráshoz való jog nem korlátozható, a védelemhez való jog más alapjogokkal vagy alkotmányos célokkal való összeütközés esetén korlátozható.

Csak törvényben, az alapjog lényeges tartalma nem vonható el, Szükségesség – arányosság elve:

Az Abh. a védelemhez való jog tekintetében is összegező elvi tételeket rögzít. Eszerint az Alkotmány 57. § (3) bekezdésében biztosított védelemhez való jog a **terhelt és a védő jogaiban ölt testet**.

A terheltnek joga van ahhoz, hogy **saját magát megvédje**, és ahhoz is, hogy választása szerinti **védőt vegyen igénybe**.

A védelemhez való jog alkotmányos megítélése csakis a **terhelt és a védő jogainak együttes szemlélete** alapján lehetséges.

A védő a büntetőeljárás önálló személye, jogai **nem átruházott jogok**, hanem a büntetőeljárás alá vont személy objektív érdekét szolgáló, de **önálló** eljárási jogosítványok.

Az Alkotmánybíróság már korábban is kiemelte az ügyvédi foglalkozás beágyazottságát az igazságszolgáltatás, valamint az eljárásjogok rendszerébe, továbbá az ügyvédi tevékenység szabályozásának közjogi vonatkozásait [22/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 127, 130.]. Ebből a sajátos és önálló jogállásból is következik meghatározott körben a kötelező védelem, továbbá az, hogy a védő jogosítványai **bizonyos esetekben tágabbak** lehetnek a terhelténél. (ABH 1998, 91, 93.)

A védelemhez való jog a terhelt számára kiemelkedően fontos, de **nem korlátozhatatlan alapjog**; az Alkotmány nem biztosít jogot bármilyen védekezési eszköz alkalmazásához. Az e jogot korlátozó rendelkezések alkotmányosságát az Alkotmánybíróság az Alkotmány 8. § (1)-(2) bekezdése keretében kialakított általános alapjogi, ún. **szükségesség-arányosság teszt** [legutóbb: 41/2003. (VII. 2.) AB határozat, ABK 2003. június-július 441, 445-446.] alapján ítéli meg.

A védelemhez való jog személyesen történő gyakorlása részben a terhelt kihallgatása keretében, részben az egyes eljárási cselekményekhez kapcsolódó joggyakorláson keresztül történhet. Egyik a másikat nem zárja ki: a kihallgatáskor a tisztességes eljárás fontos elemét jelentő „hallgatáshoz való jog” érvényesítése nem akadályozza az egyéb jelenléti, megismerési, észrevételezési és indítványozási jog gyakorlásának. [41/2003. (VII. 2.) AB határozat, ABK 2003. június-július, 441, 445.]

A védelemhez való jog **szoros kapcsolatban van a terhelt önrendelkezési jogával**.

Az Alkotmánybíróság gyakorlatában az *emberi méltóságból levezetett* alkotmányos önrendelkezési szabadság [8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990, 42, 44.] alkotmányos alapjog, amelynek korlátozása az Alkotmány 8. § (2) bekezdésének keretei között lehetséges.

Az önrendelkezési jog a jogok gyakorlásától való tartózkodást, **a nem cselekvés jogát is magában foglalja** [1/1994. (I. 7.) AB határozat, ABH 1994, 29, 35-36.].

Az **önrendelkezési jog eljárási vetülete** nyilvánul meg a terhelt rendelkezési jogában, amelynek alapján a büntetőeljárásban dönt arról, hogy a részére biztosított eljárási jogokat **milyen mértékben gyakorolja, milyen mértékben él a lehetőségekkel.**

A büntetőhatalmat gyakorló szervezetek előtti **személyes megjelenés kérdésében** a terhelt rendelkezési joga **erősen korlátozott.**

Amíg az alkotmányos jogok szintjén a bíróság általi közvetlen meghallgatáshoz, a személyes védekezéshez, a személyes közreműködéshez való jog kap hangsúlyt, addig a büntetőeljárás szabályozásának szintjén a személyes jelenlétre, a bizonyítási eljárásban aktív vagy passzív közreműködésre kötelezés, azaz a terhelt **rendelkezési jogának korlátozása** érvényesül.

Az Alkotmánybíróság több olyan eljárási intézmény alkotmányosságát ismerte el, amelyek a terhelt eljárási jelenlétének és közreműködésének kikényszerítése érdekében alapvető jogainak (a személyes szabadsághoz, az önrendelkezéshez, a testi sérthetlenséghez és a magánélet tiszteletben tartásához való jog) korlátozásával is járnak. [26/1999. (IX. 8.) AB határozat, ABH 1999, 265., 41/2003. (VII. 2.) AB határozat, ABK 2003. június-július, 441; 723/B/1991. AB határozat, ABH 1991, 632., 58/1995. (IX. 15.) AB határozat, ABH 1995, 289., 1234/B/1995. AB határozat, ABH 1999, 524.] Az Alkotmánybíróság megállapította, **hogy a védelemhez való jog nem terjed ki az elrejtőzésre, illetve a szökésre** [41/2003. (VII. 2.) AB határozat, ABK 2003. június-július, 441, 446.].

A védelemhez való jog terjedelme más oldalról **szélesebb, és túlterjed a büntető eljáráson, mert ide tartozik a jogi képviselőhöz való jog:**

joghoz való hozzáférés, a jogállamiság egyik alappillére,

A bírósághoz fordulás joga túlmutat a védelemhez való jognak a büntető eljárásban alkalmazott keretein, az AB szerint az állam kötelezettsége, hogy a polgári jogok és kötelezettségek elbírálásának bírói útját biztosítsa. [59/1993. (XI. 29.) AB határozat]

A bírósághoz fordulás joga időben is korlátozható (935/B/1997. AB határozat), amelyet az AB a 4/2003. PJE határozat alkotmányossági vizsgálata kapcsán megismételt. [70/2006. (XII. 13.) AB határozat]

Az egyén oldaláról azonban a rendelkezés nem csupán a bírósághoz fordulásra garancia, hanem arra is, hogy az egyén *ne forduljon* bírósághoz. Így az ügyész keresetindítási jogának tisztázása kapcsán a grémium megállapította, hogy a tisztességes eljáráshoz fűződő jog a jogvitában érdekelt fél alkotmányos joga arra, hogy ügyét bíróság elé vigye - hasonlóan a többi szabadságjoghoz -, magában foglalja ugyanis annak szabadságát, hogy e jogával ne éljen. [9/1992. (I. 30.) AB határozat]

Az Alaptörvény kifejezett formában csak a védelemhez való jogot említi az alapjogok sorában [XVIII. cikk (3) bekezdés], az AB szerint azonban az igazságos bírósági eljáráshoz az Alaptörvény XVIII. cikk (1) bekezdése által kinyilvánított jog részét képezi, hogy azt, akinek

valamely perben a jogairól és kötelezettségeiről döntenek, nem pedig az ellene emelt vádról, ugyancsak megilleti a jogi képviselőhez való jog.

Az igazságos, illetve tisztességes eljárásnak abból az alapelvből, hogy az eljárásban részt vevő feleknek egyenlő eséllyel kell rendelkezniük jogaik érvényesítésében, következik, hogy ha az ügyfél úgy kívánja, szakszerű jogi képviselőben részesülhessen. Ennek folytán dönthet úgy is, hogy vitás ügyének intézésére ügyvédnek ad meghatalmazást.

Ezt a jogát alátámasztja az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény is, melynek 1. §-a szerint az ügyvéd, hivatásának gyakorlásával segíti megbízója jogainak érvényesítését és kötelezettségeinek teljesítését.

Bár a nemzetbiztonsági szolgálat hivatásos állományú tagjai elleni fegyelmi eljárás során nem büntetőjogi vádról döntenek, az Alkotmánybíróság álláspontja az, hogy az Alkotmány 57. § (1) (Alaptörvény XVIII. cikk (1) bekezdés) bekezdésében a vádról való döntéssel szemben megfogalmazott követelményeknek érvényesülniük kell az olyan eljárások során is, melyek kimenetele az eljárás alá vont személy számára a büntetőjogi elmarasztaláshoz sok tekintetben hasonló hátrányokkal járhat. A nemzetbiztonsági szolgálat tagja elleni fegyelmi eljárás az érintett számára a büntetőbíróság által történő elítéléshez hasonlítható, esetenként annál is súlyosabb következményekkel járhat hivatása továbbfolytatásának lehetőségeit tekintve és a közösség tagjai által személyét illetően kialakított értékítélet alakulását illetően is. (8/2004. (III.25. AB határozat)

Ingyenes jogi segítséghez való jog:

EJEE 6. cikk 3. c. pont:

„ha nem állnak rendelkezésére eszközök védő díjazására, amennyiben az igazságszolgáltatás érdekei ezt követelik meg, **hivatalból és ingyenesen** rendeljenek ki számára ügyvédet”

Alaptörvény kifejezetten nem rendelkezik erről, de az **Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdése** – a törvény előtti egyenlőségből és a diszkrimináció tilalmából levezethető, hogy a jogérvényesítéshez a jogállamnak anyagi segítséget kell nyújtania annak, aki erre rászorul.

Jogi segítségnyújtásról szóló **2003. évi LXXX. törvény** – jogi segítő fogalma, díjazása 2014-ben 4.000,- Ft/óra, a költségvetési törvény állapítja meg a díjazás mértékét.

Kiterjed a mindennapi megélhetés közvetlenül érintő ügyekre, közigazgatási ügyekre, bizonyos esetekben peres vagy peren kívüli ügyekre, ha jogainak védelme érdekében eljárást kell indítania, bűncselekmény áldozata stb.

Feltétele a szociális rászorultság, a legrászorultabbak esetében az állam viseli a költségeket, a kevésbé rászorultak esetében pedig előlegezi azokat.